

רשימות חוברת קטן

בס"ד.

פתח דבר

לקראת חג הסוכות, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו — התחלת רשימת "ראשי פרקים" מהתוועדות שמחת בית השואבה, "חול המועד סוכות תרצ"א, ריגא, באולם צעירי אגודת ישראל".

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה בלשון אדמו"ר בעצמו בכת"ק, בא גם פיענוח ותיבות-קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים"

י"ג תשרי, ה'תשנ"ח

ברוקלין, נ.י.

ראשי פרקים. חוהמ"ס רצ"א ריגא באולם צאגוד"י.

סוכה ב' פי': ראי' — יסכה שהכל סוכין ביפי' (מגלה יד-) שמיעה — הסכת ושמע ישראל (דברים) ישנם דברים וענינים שאפשר להשיגם ולהבינם בכל פרטיהם — שמיעה. ומדרי' כאלו בהשגת והבנת אל' שרק מסתכל בכללותן וא"א לתפוס הפרטים — ראי'. יותר נכון: בחי' שמשיג אותם הדק היטב עד שנתאמת אצלו כאלו רואה ממש — ראי'. ובחי' שלא נתאמתו עדיין כ"כ אצלו וא"א כמו ענין ששמע אודותו — שמיעה. וכמרז"ל אינו דומה שמיעה לראי' (מכילתא יתרו ?)

וזהו ג"כ פי' מרז"ל רואין את הנשמע () וכו' שהגיעו לבחי' הגבוה מב' בחי' אלו (לקו"ת במדבר וספרתם ס"ג)

מדתה של סוכה ז"ט על ז"ט () לנגד ז' מדות [על ז"ט — כ"א כלול מז' ?]

ב' דפנות ושלישית אפי' טפח (סוכה ו' ע"ב) ופסוקה מב' האחרות () — כצורת אות ה' — לנגד מדו"מ. שמעשה נפרד מהאדם משא"כ מו"ד. אף הפסיק

גבוה כ' אמה (סוכה ב') — כ' ר"ת כתר. רצון

והאדם נכנס בתוך הסוכה בכל בחי' רצון שכל מדות וג' לבושים. והסוכה מקפת לכ"ז. שלנגד כ"ז גם בה נמצאים בחי' הנ"ל.

ולה"פ צ"ל גבוה י' טפחים. ואז חלל הסוכה תץ טפחים והאדם הנמצא בו בחלל זה שבגימט' תמים תהי' עם ד"א [יונת אלם פ"ד]

והא דז' וגם י': אפ"ל שהוא כמו עשיית וז"י סוכות. ש"באורות פנימים הוא י' בחי' ומתקנם ע"י י' עומקים. שזהו י' רבתי דיגדל נא כח א'. ואח"כ בא למדרי' שלמע' מזה רצון עליון שלמע' מהחכ' ושם הוא בחי' ז' תקונים. וזהו ז' ימי הסוכות. ח"ס ותקוני גלגלתא. חכ' דעתיק שנמשך ממל' דא"ק. ז"ס שלמע' ממל' דא"ק עד בינה דא"ק. ושמע"צ — חכ' שלמע' מבינה ל' שמן". [לקו"ת הקטן. סד"ה ותנח].

ואולי בזה אפשר להמתיק דהי' טפחים הם — כפשוטו — זעג"ז השתל' פנימים. משא"כ הז"ט זאצ"ז. ובהסכך — שהוא עיקר הסוכה

וע"ש נקרא ג"כ סוכה תוד"ה כי (ב:) והוא עיקר המקיף וכוכבים נראו ע"י הסכך — בו ניכר רק הז"ט על ז"ט ולא הי' והוא כנ"ל.

לולב ומיניו. אחרי הכפרה וסליחה. צריך בנין כל כנ"י, קומה שלמה. מחדש, שזהו נרמז במצוה זו. כי בקומה שלימה הוא שכל אבר ממלא תפקידו והחסר בזה יושלם בזה. וכל הבחי' נכללים בקומה שלמה ממוח שבראש עד צפרן שברגל. וזהו מאתרוג שיש בו טעם וריח עד ערבה שאין בה ל"ט ולא ריח ()

ותנאי להתכללות זו שלא יתגאה האתרוג (שזהו ר"ת אל תבואני רגל גאווה. וגם: גאווה ויד רשעים אל תנידני) והערבה יהיו גדלים באחונא (שבת) בהתכללות.

ואז יקוים מה שמבקשים בתפלת ימה"נ ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך וכו'.

כי האגודה צ"ל למטרת לעשות רצונך וכו' שלכן נוהגין לברך בתוך הסוכה () שהאגודה נלקחת בתוך המצוה שמקיפתו וכוללת לכל בחי' האדם וכנ"ל. ועי"ז מתאחדים כולם. כי הסוכה שומרתן מכל חטא ועון.

כי כלל כל החטאים הוא בל תוסיף ובל תגרע. וזהו שנא' בסוכה (ישעי' ד' ו') וסוכה תהי' וגו' ולמסתור מזרם וממטר — אשר מפסוק זה למדו דיני הסוכה. תוד"ה וסוכה סוכה ו: וצע"ק סוכה ב רע"ב — מזרם הוא כנגד בל תגרע א' פחות מרמ"ח מ"ע. ומטר — בל תוסיף — א' יותר על רמ"ח מ"ע.

כי עיקר פעולות האדם הוא במ"ע משא"כ הל"ת שאינם אלא להסיר המניעות וההסתרים. העיקר הוא יד ימין מקרבת ולא שמאל דוחה. הנסתרות וגו' והנגלות לנו ולבננו לעשות וגו' שזכרי עם זה — שזהו לנו ולבננו לעשות אכ"ד התורה וגו' — הוא רמ"ח.

אך אחר כ"ז ישנם ענינים כאלו שאין ביכולת האדם יהי' מי שיהי' להגיע אליהם בכח עצמו. גם בבחי' היותר גבוה שלו — כתר. וזהו דאיתא (מ"ר) ג' המה נפלאו ממני וד' לא ידעתים () וכו' וד' זה לולב ומיניו. שגם אחרי שמתאחדים כולם בכל הבחי' בכ"ז הוא לא ידעתים. ואדרבה אז נרגש זה ביותר ולכן מתקשרים ברבי שהוא יורנו ונלכה באורחותיו

אולי אפ"ל החלוק בין הג' המה נפלאו זה פסח מצה ומרור וד'

וגו' ד"מ שבלולב. כי פסח ניסן. חה"א. קודם העבודה. שרק נתגיירו. וכקטן שנולד דמי. ואז מתחלקים בני"י רק מצד התולדה ושרש נשמתם. שזהו פסח מצה מרור כנגד ג' אבות.

מצה — אאע"ה לושי ועשי עוגות () ולכן נקרא עוג שמצא את אאע"ה אופה מצות () פסח — יצחק. ב' גדיי עזים פסח וחגיגה. עיין פרש"י עה"ת במקומו מפר"א. מרור — יעקב. מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא הגיעו ימי שני חיי אבותי וגו'. צער גדול בניס. לא נחתי ולא שלותי וגו' שנדרש על יעקב.

הד' לאחר העבודה. ואז נחלקים מפני עבודתם יש בו טעם וריח וכו'.

לעיין דרוש דג' מיני אדם. אור ד', כלי — ג'.

מצד התולדה כהנים לו"י. אברהם לקח הכהונה משם. כהן איש החסד. יצחק — גבורה — לוי. לויתן זה יצרת לשחק בו. לע"ל יאמרו ליצחק אתה אבינו (שבת) והלויים לכהנים. יעקב שמו ישראל כולל הכל. בחולין (צב.) אומה זו כגפן נמשלה וכו' בעה"ב, ת"ח, ע"ה, ריקנים. ד' חלוקות. מצד העבודה.

ובד"מ שבלולב נכללים כל ישראל. וארוז"ל סנה' (צג.) אמרתי אעלה בתמר וגו' אלו ישראל. שלכאורה תמר א"א הצדיקים (צדיק כתמר וגו' וברש"י) ובמ"ר (במדבר פ"ג) אעלה בתמר וגו' מה התמרה וכו' אפילו הסיב שלה וכו' כך בישראל אפי' סוריהן וכו'. ואפ"ל שנרמז ג"כ במלת "אעלה" שהוא ר"ת א'תרוג ע'רבה ל'ולב ה'דס (ת"ז תי' יג'. זח"ג רפג.) שהם כל הבחי' שבישראל.

אתרוג נרמז בכתוב בשם הדר שמזה דרשו ג"כ (סוכה) שזהו אתרוג. ובאותיות ה' ד' ר' נרמזים ג"כ כל החלוקות שבישראל צדיקים בינונים ורשעים (באריכות: ד' ור' — אוה"ת ויבתר אותם בסופו. ד' וה' — אוה"ת יודא אתה ס"א וב').

ראשי פרקים מהתוועדות שמחת בית השואבה.

חול המועד סוכות תרצ"א, ריגא

באולם צעירי אגודת ישראל*.

א. "סוכה" — יש בה ב' פירושים:

(א) רא"י — "סוכה" מלשון "יסכה שהכל סוכין ביפי" (מגילה יד, א).

(ב) שמיעה — "סוכה" מלשון "הסכת ושמע ישראל" (דברים כז, ט).

וביאור הענין — החילוק שבין רא"י לשמיעה:

ישנם דברים וענינים שאפשר להשיגם ולהבינם בכל פרטיהם — שמיעה. ויש מדריגות כאלו בהשגת והבנת אלקות שרק מסתכל בכללותן, ואי אפשר לתפוס הפרטים — רא"י.

ויותר נכון לומר באופן אחר — להיפך: יש בחינות שמשיג אותם הדק היטב עד שנתאמת אצלו כאילו רואה ממש — רא"י. ויש בחינות שלא נתאמתו עדיין כל כך אצלו, ואינם אלא כמו ענין ששמע אודותו — שמיעה. וכמאמר רז"ל אינו דומה שמיעה לרא"י (מכילתא יתרו ?¹), לפי שבשמיעה לא נתאמת הדבר אצלו כאילו רואה ממש.

וזהו ג"כ פירוש מאמר רז"ל "רואין את הנשמע" (מכילתא ופרש"י יתרו כ, טו) וכו'² — שהגיעו לבחי' הגבוה מב' בחי' אלו (לקו"ת במדבר ד"ה וספרתם ס"ג³).

* להעיר משיחת ליל שמח"ת תרצ"א (לקו"ד ח"ד תשו, א. סה"ש תרצ"א ע' 157): "קרא לצעירי אגודת ישראל (דפה ריגא) ואמר להם וכו'".

(1) ושם — עה"פ יט, ט: "לא דומה שומע לרואה" (וכנראה לא הי' המכילתא תח"י באותה שעה. ואולי כוונת הסימן שאלה — אם במק"א נמצא ממש בלשון זה: "אינו דומה) שמיעה לרא"י" — לשון שמתאים יותר ביחס להבחינות שבאים בשמיעה או ברא"י (שעל זה מדבר כאן), ולא להאדם, שביחס אליו מתאים יותר הלשון "שומע לרואה").

(2) "ושומעין את הנראה" (וראה לקו"ש ח"ו ע' 120 ובהערות שם).

(3) ושם (יו"ד, ג): "במתן תורה היו רואים את הנשמע ושומעין את הנראה, דהיינו מה שהי' בבחי' שמיעה מרחוק שהוא בחי' ההעלם, בא לידי גילוי ורא"י, ומה שהי' בבחי' רא"י והשגה, נסתלק למקורו לבחי' ההעלם בחינת שמיעה, לפי שאז הי' גילוי בחי' ההעלם עצמו כנ"ל" —

ומזה מובן גם בנוגע ל"סוכה", שיש בה ב' הפירושים הנ"ל — שהם ב' אופנים בשכל (השגת אלקות): ראי' ושמיעה (חכמה ובינה⁴).

ב. ובהמשך להאמור שכללות ענין הסוכה הו"ע השכל, יש לבאר גם פרטי הענינים דסוכה (מדתה, צורתה וגובהה) כפי שהם באדם:

מדתה של סוכה ז' טפחים על ז' טפחים (עיין סוכה טז, א ובפוסקים⁵) — לנגד ז' מדות [והרמז דז' טפחים על ז' טפחים — לפי שכל אחד מז' המדות כלול מז' ?].

וצורתה של סוכה ב' דפנות כהלכתן ושלישית אפילו טפח (סוכה ו' ע"ב), ודופן השלישית פסוקה מב' האחרות (6) — כצורת אות ה' — לנגד מחשבה דיבור ומעשה, שמעשה נפרד מהאדם, משא"כ מחשבה ודיבור. וכמרומו בפסוקי' "בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", "שהם בחי' מחשבה דיבור ומעשה" — שבנוגע למעשה כתיב "אף עשיתיו", אף הפסיק, "לפי שהמעשה דבר בפני עצמו שאינו כערך הדיבור נגד המחשבה, כי מה שחושב הוא מדבר, משא"כ ענין עשי' גשמיות הוא ענין בפני עצמו⁸".

והסוכה יכולה להיות גבוה כ' אמה (סוכה ב, א) — כ' ר"ת כתר⁹, שענינו בנפש האדם הוא הרצון.

והענין בזה — שמצות סוכה היא באופן שהאדם נכנס בתוך הסוכה בכל בחינותיו, שהם: רצון, שכל, מדות, וג' לבושים, והסוכה מקפת לכל זה. וזהו שלנגד כל זה (כל הבחינות שבאדם הנכנס בסוכה) — גם בה (בהסוכה) נמצאים כל בחי' הנ"ל: רצון — כ' אמה דגובה הסוכה. שכל — הסוכה עצמה, שענינה ראי' ושמיעה (כנ"ל ס"א), מדות — ז' טפחים על ז' טפחים. וג' הלבושים — ג' הדפנות.

⁴דעת הנעלם שהוא עליון וגבוה מהדעת המתפשט בכחות הנפש והשגתה אלא הוא גילוי בחינת ההעלם עצמו להיות ביטול כחות הנפש .. מחמת גילוי בחי' אנכי מי שאנכי הוא בחי' עצמותו ומהותו שאינו בגדר תפיסא והשגה כלל כו"ו.

(4) ראה תו"א משפטים עה, א. ובכ"מ.

(5) כ"ה ב"רשימות" חוברת קה ע' 7 (וראה הנסמן שם בהערה 14).

(6) ראה סוכה ז, א (ובפרש"י): "עושה לו טפח שוחק (דהוי טפח ומשהו) ומעמידו בפחות משלשה טפחים סמוך לדופן, וכל פחות משלשה סמוך לדופן כלבוד דמי" (והויא לי' כמחיצה של ד' טפחים, ומשך סוכה שבעה, נמצא רובו של דופן עשוי). וכ"ה ברמב"ם הל' סוכה פ"ד ה"ב. טוש"ע או"ח סתר"ל ס"ב.

(7) ישעי' מג, ז.

(8) לקו"ת ר"פ בלק.

(9) לקו"ת שה"ש לה, ג. ובכ"מ.

ולכל הפחות צ"ל גבוה י' טפחים¹⁰. ואז חלל הסוכה הוא ת"ץ (490) טפחים¹¹, ובזה נרמז שהאדם הנמצא בו (בהסוכה), בחלל זה (של ת"ץ טפחים) שהוא בגימטריא "תמים" — הוא במעמד ומצב ד"תמים תהי' עם ד' אלקיך¹² [יונת אלם פ"ד¹³].

ג. ויש להוסיף ולבאר הא דמדת הסוכה היא ז' (באורך ורוחב) וגם י' (בגובה):

אפ"ל שהוא כמו עשרת ימי תשובה ושבעת ימים דסוכות, ש"באורות פנימים הוא י' בחי', ומתקנם בעשי"ת ע"י י' עומקים, שזהו י' רבתי ד"יגדל נא כח אדני¹⁴, שמשם נמשך נושא עון כו'. ואח"כ בא למדריגה שלמעלה מזה — רצון עליון שלמעלה מהחכמה, ושם הוא בחי' ז' תקונים, וזהו ז' ימי הסוכות. והיינו, שהיו"ד רבתי ד"יגדל", עשר עומקים דעשי"ת, הוא בחי' חכמה סתימאה, והז' תיקונים דז' ימי הסוכות הם תקוני גלגלתא שלמעלה מחכמה סתימאה.

גם אפ"ל שהיו"ד רבתי ד"יגדל", עשר עומקים דעשי"ת הוא בחי' חכמה שלמעלה מהכתר, היינו, חכמה דעתיק שנמשך ממלכות דא"ק, וז' ימי הסוכות הם ז' ספירות שלמעלה ממל' דא"ק, דהיינו עד בינה דא"ק. ושמיני עצרת — הוא בחי' חכמה דא"ק שלמעלה גם מבינה דא"ק, שזהו שמיני (עצרת) לשון שמן (בחי' החכמה) "לקו"ת הקטן, סד"ה ותנח¹⁵].

וזהו הרמז שמדת הסוכה היא ז' וגם יו"ד — שנוסף על ז' התיקונים שבשבעת ימי הסוכות (שמרומזים בז' טפחים שבמדת הסוכה), נמשכים ומתגלים בחג הסוכות גם היו"ד עומקים שהיו בעשרת ימי תשובה (שמרומזים בהיו"ד טפחים שבמדת הסוכה).

(10) ריש סוכה. רמב"ם שם ה"א. שו"ע או"ח סתרל"ג ס"ח.

(11) כ"י, ז' פעמים ז' (ז' טפחים על ז' טפחים) הם מ"ט, ויו"ד פעמים מ"ט (יו"ד טפחים גובה של מ"ט טפחים דאורך ורוחב) עולה ת"ץ.

(12) פ' שופטים יט, יג.

(13) ושם: "מנין תמים שהוא שיעור סוכה בהתרבות האורך והרוחב זע"ז שהם ז' על ז', להחזיק ראשו ורובו בו' על ו' ושולחנו בטפח השביעי, על פני כל הסוכה לארכה ולרחבה, והכל על גבהה שהוא עשרה .. חלל הסוכה .. הוא בדקדוק כמנין תמים."

(14) שלח יד, יז.

(15) לקו"ת לג' פרשיות (הנקרא גם "לקו"ת הקטן") נח ע, ד ואילך (נדפס גם באוה"ת נח כרך ג') (תרמז, א ואילך) — בפירושו הכתוב "ותנח התיבה גו' בשבעה עשר יום", שהם כנגד עשרת ימי תשובה ושבעת ימי הסוכות.

ואולי בזה אפשר להמתיק החילוק שבין היו"ד טפחים להו" טפחים, דהיו"ד טפחים דגובה הסוכה הם — כפשוטו — זה על גבי זה, באופן של השתלשלות, שזהו בהתאם לכך שהיו"ד טפחים הם לנגד אורות פנימיים. משא"כ הז' טפחים דאורך ורוחב הסוכה, שהם לנגד ז' תיקונים שמבחי' המקיף (גלגלתא) — הם לא באופן של השתלשלות, זה על גבי זה, אלא זה אצל זה.

וגם: בהסכך — שהוא עיקר הסוכה ועל שמו נקרא ג"כ סוכה [כדאייתא בתוד"ה כי (סוכה ב, א) ש"עיקר הסוכה ע"ש הסכך"], והוא עיקר המקיף, ועל ידו נמשך גם המקיף דכוכבים (שלמעלה מהמקיף דהסכך) שנראו ע"י הסכך¹⁶ — בו ניכר רק הז' טפחים על ז' טפחים דאורך ורוחב הסוכה, ולא היו"ד טפחים דגובה הסוכה, והוא כנ"ל, שז' הטפחים הם לנגד ז' תיקונים שמבחי' המקיף, ולכן ניכרים הם בהסכך שהוא עיקר המקיף, משא"כ היו"ד טפחים שהם לנגד אורות פנימיים.

*

ד. ביאור ענין לולב ומיניו — בעבודת האדם: אחרי הכפרה וסליחה ביוהכ"פ, צריך להיות בנין כל כנסת ישראל — קומה שלימה¹⁷ — מחדש.

ועפ"ז יש לבאר שזהו (חידוש הקומה שלימה דכנסת ישראל) נרמז במצוה זו (דלולב ומיניו) — כי, ענין עיקרי בקומה שלימה הוא שכל אבר ממלא תפקידו, והחסר בזה יושלם בזה. וכל הבחינות נכללים בקומה שלימה, שכוללת כל הציור קומה דגוף האדם, ממוח שבראש עד צפורן שברגל. וזהו הרמז כלולב ומיניו — מאתרוג שיש בו טעם וריח, עד ערבה שאין בה לא טעם ולא ריח, שהם כנגד כל הסוגים שבכנסת ישראל, מבני אדם שיש בהם תורה ומעשים טובים, עד בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים (ויק"ר פ"ל, יב), שכולם נכללים בקומה שלימה.

ותנאי להתכללות זו — שלא יתגאה האתרוג (שזהו הרמז ב"אתרג" ר"ת "אל" תבואני רגל גאווה"¹⁹. וגם: "אתרוג" (בוא"ר²⁰)

16) ראה לקו"ש ח"ט ע' 231 הערה 40, ובהנסמן שם.

17) ראה לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.

18) תהלים לו, יב.

19) פנים יפות (לתלמיד הרב המגיד) פ' אמור.

20) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1163 הערה 30: "ולפעמים מצינו ככוונת אתרוג מלא וא"ו (ראה

מא"א א, קעז)."

ר"ת "גאווה ויד רשעים אל תנידני"⁽²¹⁾, והערבה יהיו גדלים באחונא (שבת כ, סע"א⁽²²⁾), בהתכללות.

ה. ואז יקויים מה שמבקשים בתפלת ימים הנוראים — "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך וכו'". כי:

האגודה צריכה להיות למטרת "לעשות רצונך וכו'" — שלכן נוהגין לברך בתוך הסוכה ⁽²³⁾, היינו, שהאגודה נלקחת בתוך המצוה שמקיפתו וכוללת לכל בחי' האדם וכנ"ל (ס"ב), ועי"ז מתאחדים כולם לעשות רצונו ית', כי הסוכה שומרת מכל חטא ועון.

וטעם הדבר שהשמירה מכל חטא ועון היא ע"י הסוכה — כי: כלל כל החטאים הוא — בל תוסיף ובל תגרע⁽²⁴⁾.

וזהו שנאמר בסוכה (ישעי' ד' ו') "וסוכה תהי' וגו' ולמסתור מזרם וממטר",

— אשר מפסוק זה למדו דיני הסוכה (תוד"ה וסוכה סוכה ו, ב⁽²⁵⁾). וצע"ק מסוכה ב, רע"ב: "ההוא (קרא ד'וסוכה תהי' לצל וגו') לימות המשיח" (אותם סוכות יהיו לצל לעונג ולמסתור, אבל סוכת מצוה אינה לצל⁽²⁶⁾), וא"כ, איך לומדים מפסוק שנאמר לימות המשיח דיני סוכת מצוה —

מ"זרם" — הוא כנגד בל תגרע, כי "זרם" (רמ"ז) א' פחות מרמ"ח מצוות עשה. ומ"מטר" (רמ"ט) — כנגד בל תוסיף — א' יותר על רמ"ח מצוות עשה.

והטעם להדגשת השמירה מזרם וממטר, בנוגע לרמ"ח מצוות עשה דוקא — כי, עיקר פעולות האדם הוא במצוות עשה, משא"כ הלא

(21) ובלקו"ש שם: "וי"ל שזהו ר"ת אל תבואני רגל גאווה ויד".

(22) ושם: "אחונא .. ערבתא". — הלשון "גדלים באחווה" הובא בכ"מ בדא"ח (ראה לדוגמא: סה"מ תקס"ח ע' תמו. סידור (עם דא"ח) שער הלולב רסד, ד) מפרשי שבת שם. ובפרשי שלפנינו — ליתא.

(23) ראה סידור אדה"ז — ב"דיני הלולב" (לפני הלל): "מצות נטילתו בסוכה היא מצוה מן המובהרת". — וראה בארוכה לקו"ש חכ"ב ע' 124 ואילך, ובהנסמן שם.

(24) כלשון הכתובים (ראה יג, א. ואתחנן ד, ב): "לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו", "לא תוסיפו ולא תגרעו" (וראה לקו"ש חט"ו ע' 138 הערה 8).

(25) ושם: "בירושלמי אמרינן טעמא דר"ש (שלש כהלכתן ורביעיית אפילו טפח) מן הדא קריי' וסוכה תהי' לצל יומם מחורב, הרי אחת, למחסה ולמסתור, הרי שנים, מזרם וממטר שנים. ורבנן (דס"ל שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח) אמרי מזרם וממטר אחת".

(26) פרשי שם.

תעשה שאינם אלא להסיר המניעות וההסתרים. וכמו שהעיקר הוא יד ימין — "ימין מקרבת", ולא "שמאל דוחה"²⁷. וכמרומו גם בפסוק²⁸ "הנסתרות וגו' וזהנגלות לנו ולבנינו גו' לעשות וגו'", "ש"זכרי" עם זה — שזהו "והנגלות (ו"ה נגלות) לנו ולבנינו גו' לעשות את כל דברי התורה וגו'" — הוא רמ"ח (בניגוד ל"ה, "הנסתרות לה' אלקינו", ש"שמי" עם י"ה הוא שס"ה)²⁹.

ו. אך אחר כל זה — ישנם ענינים כאלו שאין ביכולת האדם, יהי' מי שיהי', להגיע אליהם בכח עצמו, גם בהיותו בבחינה היותר גבוה שלו (שנרמזת בכ' אמות דגובה הסוכה, כנ"ל ס"ב) — כתר.

וזהו דאיתא (מדרש רבה אמור פ"ל, טו) "שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתים (משלי ל, יח), שלשה וכו', וארבעה לא ידעתים זה לולב ומיניו" — שבוה נרמז שגם אחרי שמתאחדים כולם בכל הבחינות (כולל גם בבחינה היותר גבוה שלהם), בכל זאת הוא באופן ד"לא ידעתים",

ואדרבה אז (אחרי שמתאחדים כולם בכל הבחינות) — נרגש זה (שיש ענינים ש"לא ידעתים", שאין ביכולת האדם להגיע אליהם בכח עצמו) ביותר.

ולכן מתקשרים ברבי — שהוא יורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו³⁰.

*

ז. בהמשך להמוזכר לעיל (ס"ו) מדברי המדרש בפירוש הפסוק "שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתים" — אולי אפ"ל החילוק בין ה"שלשה המה נפלאו", זה פסח מצה ומרור, "וארבעה וגו'", אלו ד' מינים שבלולב — כו'³¹:

פסח — בחודש ניסן, חודש האביב — הוא קודם העבודה, שזה עתה רק נתגייירו³², וכקטן שנולד דמי³³. ואז מתחלקים בנ"י רק

(27) סוטה מז, א. וש"נ. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד הי"ז.

(28) נצבים כט, כח.

(29) תקו"ז בהקדמה (ד, סע"ב. ה, א. יו"ד, ב), ובהנסמן בנצו"ז שם.

(30) ע"פ לשון אדה"ז — תניא אגה"ק סז"ך (קמו, א).

(31) בהבא לקמן — ראה גם הרשימה דשמחת בית השואבה תש"ב (נדפסה בחוברת סב — ע' 16 ואילך).

(32) ראה יבמות מז, א-ב. וש"נ.

(33) שם כב, א. וש"נ.

מצד התולדה ושרש נשמתם — חלוקה לשלשה, שזהו פסח מצה מרור (שלשה וגו', זה פסח מצה ומרור), שהם כנגד ג' אבות שמהם היא התולדה דכל בני".

וביאור השייכות דפסח מצה ומרור לג' האבות: מצה — כנגד אברהם אבינו ע"ה שאמר "לושי ועשי עוגות"³⁴, פסח הוה (ב"ר פמ"ח, יב), ומצינו שלכן נקרא הפליט עוג, שמצא את אברהם אבינו ע"ה אופה מצות (שם פמ"ג, ח). פסח — כנגד יצחק, שלקחו עבורו ב' גדיי עזים, פסח וחגיגה (עיי'ן פרש"י עה"ת במקומו) — מפרקי דר"א³⁵). מרור — כנגד יעקב, שאמר "מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא הגיעו [השיגו את] ימי שני חיי אבותי וגו'"³⁶, והי' לו צער גדול בנים³⁷, וכמ"ש³⁸ לא נחתי ולא שלותי וגו' — שנדרש על יעקב³⁹.

אבל ה"ארבעה" — הם (לא כמו שהוא רק מצד התולדה כו', קודם העבודה, אלא כמו שהוא) לאחר העבודה, ואז נחלקים — מפני עבודתם — לד' סוגים שמרומזים בד' מינים: יש בו טעם וריח (תורה ומעשים טובים) וכו' (יש בו טעם ואין בו ריח, יש בו ריח ואין בו טעם, אין בו טעם ואין בו ריח), כנ"ל ס"ד.

[לעיי'ן דרוש דג' מיני אדם⁴⁰ בכיאר החילוק דאור וכלי, שאור הוא במספר ד', וכלי — במספר ג'].⁴¹

ח. ועוד מצינו שמצד התולדה נחלקים בני"י לשלשה סוגים, ומצד העבודה לארבעה סוגים:

(34) וירא יח, ו.

(35) בפרש"י עה"פ "וקח לי משם שני גדיי עזים" (תולדות כז, ט): "וכי שני גדיי עזים הי' מאכלו של יצחק, אלא פסח הי', האחד הקריב לפסחו, והאחד עשה מטעמים. בפרקי דר"א. ובפרד"א (ספ"ב) מוסיף: "דתנינן הפסח אינו בא אלא על השובע", שזהו קרבן חגיגה, שבאה כדי שיהא הפסח נאכל על השובע (פסחים ע, רע"א).

(36) ויגש מז, ט.

(37) ראה שבת פט, ב: "יעקב דהוה לי' צער גדול בניס".

(38) איוב ג, כו ("לא שלותי גו' ולא נחתי").

(39) ראה ב"ר פפ"ד, ג: "וישב יעקב, לא שלותי ולא שקטתי, לא שלותי מעשו, ולא שקטתי מלבן, ולא נחתי מדינה".

(40) נדפס באוה"ת ענינים בתחלתו (ע' עז ואילך). וש"נ. ושם (ע' צז): "בכלים יש רק ג' בחי' .. והאורות יש בהן ד' בחי'". — ואולי הכוונה שיש לעיי'ן אם בחי' הד' דאור שייכת להמשכה (תוספת אור) שע"י העבודה, כמבואר בדא"ח שע"י ירדת הנשמה ועבודתה למטה נעשית העלי' מבחי' הכלים לבחי' האורות (ראה לקו"ת בלק ע, ב. המשך תרס"ו ע' תקיט ואילך. ובכ"מ).

מצד התולדה — נחלקים בני"ג לג' סוגים: כהנים לויים וישראלים.

וגם חלוקה זו שייכת לג' האבות שמהם היא התולדה דכל בני"ג — כי: אברהם — שמדתו מדת החסד — לקח הכהונה משם⁴¹ דכתיב ב"י⁴² "והוא כהן לא-ל עליון", כהן איש החסד⁴³. יצחק — שמדתו מדת גבורה — שייך ללוי, מדת הגבורה⁴⁴. וכמרומו גם בכתוב⁴⁵ "לויִתן (שיש בו תיבת "לוי"⁴⁶) זה יצרת לשחק בו", היינו, שלויִתן (לוי) שייך לשחוק, ענינו של יצחק — ע"ש "כל השומע יצחק לי"⁴⁷. וזהו גם שלעתיד לבוא יאמרו ליצחק "כי אתה אבינו"⁴⁸ (שבת פט, ב), ואז יהיו הלויים לכהנים⁴⁹ — שגם בזה מודגשת השייכות דיצחק ללוי. יצחק — שמו ישראל — כולל הכל (כל בני"ג).

ונוסף על החלוקה שמצד התולדה לג' סוגים דכהנים לויים וישראלים — אמרו חז"ל בחולין (צב, א) "אומה זו כגפן נמשלה וכו' בעלי בתים (שנמשלו לזמורות), תלמידי חכמים (שנמשלו לאשכולות), עמי הארץ (שנמשלו לעלין), ריקנים" (שנמשלו לקנוקנות) — ד' חלוקות, כי חלוקה זו אינה מצד התולדה, אלא מצד העבודה.

ט. ונחזור לענינו — שבד' מינים שבלולב נכללים כל ישראל. ועוד אמרו רז"ל בסנהדרין (צג, א): "אמרתי אעלה בתמר וגו'⁵⁰ אלו ישראל" — דאף שלכאורה "תמר" (לולב) אינו אלא הצדיקים (כמ"ש⁵¹ "צדיק כתמר וגו'"), וכן הוא ברש"י סנהדרין שם: "אני אמרתי שכל התמר שלי הוא, שיהיו בהם צדיקים הרבה"), מ"מ, דרשו פסוק זה על כל ישראל.

(41) ראה נדרים לב, ב: "ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם .. הוציאה מאברהם" (ובר"ן שם: נטלה מכל זרעו של שם ונתנה לאברהם).

(42) לך לך טו, יח.

(43) ראה זח"א רנו, סע"ב. ועוד. תניא רפ"נ. ובכ"מ.

(44) ראה לקו"ת נשא כב, ב.

(45) תהלים קד, כו.

(46) ראה זחר ח"ב יא, סע"ב. ח"ג קעד, א. הובא ונתבאר בלקו"ת שם, א.

(47) וירא כא, ו.

(48) ישע"י סג, טז.

(49) לקו"ת להאריז"ל יחזקאל ב. הובא בתניא שם (ע, ב).

(50) שה"ש ז, ט.

(51) תהלים צב, יג.

ובמדרש רבה (במדבר פ"ג, א) אמרו: "אעלה בתמר וגו' מה התמרה וכו' אפילו הסיב שלה וכו' כך בישראל אפי' סוריהן וכו'".

ונמצא, שנוסף על ההתכללות דכל ישראל בד' המינים, נכללים הם גם בלולב (תמר) בפ"ע.

ואפשר לומר שההתכללות דכל ישראל בתמר ("אעלה בתמר וגו' אלו ישראל") נרמז ג"כ במלת "אעלה" — שהוא ר"ת א'תרוג ע'רבה ל'ולב ה'דס (תיקוני זהר תיקון יג'. זח"ג רפג, א⁵²), שהם כל הבחינות שבישראל.

י. ועוד יש להעיר:

אתרוג — נרמז בכתוב בשם "הדר" — "פרי עץ הדר"⁵³, שמזה דרשו ג"כ (סוכה לה, א) שזהו אתרוג.

ובאותיות ה' ד' ר' נרמזים ג"כ כל החלוקות שבישראל: צדיקים — ה', בינונים — ד', ורשעים — ר' (נתבאר באריכות: ענינם של אותיות ד' ור' — באוה"ת ד"ה ויבחר אותם בסופו⁵⁴. וענינם של אותיות ד' וה' — באוה"ת ד"ה יודא אתה ס"א וב'⁵⁵).

*

(52) בתקו"ז שם: "וכד אינון כולהו אגודה אחת בלולב .. מה כתיב אמרתי אעלה בתמר, א' אתרוג, ע' ערבה, ל' לולב, ה' הדס". ובזח"ג שם: "אמרתי אעלה בתמר, אעלה סימן אתרוג" ערב"ה לול"ב הד"ס". — ואולי מקדים רבינו הציון לתקו"ז, לפי ששם מודגשת יותר השייכות ללולב דוקא.

(53) אמור כג, מ.

(54) ושם (לך לך פח, א): "יש חילוק גדול בין דל"ת לרי"ש עם היות רמז שתי האותיות בא אל הדלות והעוני .. דלות זהו כשהיא (בחי' המלכות) בבחי' דל"ת, ובחי' דלי דלות זהו כשהיא בבחי' אות רי"ש, בחי' ולרש אין כל .. מדל"ת נעשה אח"כ ה"א שזה מורה על קבלתה השפע במילוי ועושר, אבל מבחי' רי"ש א"א שיהי' ה"א וכו'", ומסיים: "נמצא יצא לנו שבחי' ד' מורה על בחי' בינונים שבנש"י, ונק' דלה לגבי צדיקים שהם בחי' ה', פנים בפנים, משא"כ הדל"ת היינו כשהוא אחר באחר, וזהו מדרגת הבינונים .. אכן בחי' הרי"ש זהו ירידתו למטה מבחי' בינוני ע"י עונות כו'".

(55) ושם (יוחי שסא, ב ואילך): "אות ד' רומזת על המל'. .. כמו שהיא עדיין בבחי' עוני דהיינו לשון דלו"ת ומסכנות .. קודם שקבלה האור והשפע מבחי' שמש הוי'. ובחי' אות ה' זהו במלכות כשנתייחדה וקבלה אור ושפע השמש וכו' (ס"א). "הדל"ת מורה על נהי"מ .. תחלה מקבלת מתנה"י .. ואז נק' דל"ת, וכשנגדלת בכל קומת ז"א נק' ה"א (ס"ב).